1896 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 17 (29) 20-ԱՐԱԲԱԹԱՔ

№ 6—ՏՈՒՐՔԻԱԿԱՆ ՏԱՐԻ—№ 6

1896 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 17 (29) 20-ԱՐԱԲԱԹԱՔ

ԱՐԱՐԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑ ԼՐԱԳՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հասցէ խմբագրութեան եւ հրատարակչատան՝ Տփղիս, Ռեդակցիա «Արարատ»։
Ամսագիրը կը հրատարակուի տասն օրը մէկ անգամ։
Գինը տարեկան 7 կոպէկ։

Ընդունում է բոլոր տեսակ գրքեր, որոնք վաճառելու համար կը ղրկուին խմբագրութեան հասցէով։

Յայտարարութիւնները կ՚ընդունուին եւ գրքերը կը ղրկուին միայն յառաջիկայ թիւերով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում է առաջին անգամ 3 կ. եւ ամէն անգամ 1 կ.։

Նամակին համար 7 կոպէկ։

Համաձայնութեամբ ընդունուած է խմբագրութիւնը եւ ինքը կը «Տիֆլիսեցի Ռեդակցիա "Արարատ", Տիֆլիս, Ռեդակցիոն դու ժուռնալ արմենիեն» անունով։

*) Տես «Արձագանք» № 5.

ՖԵԼԵՏՈՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՑ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԱՑ ՄԱՄՈՒԼԻՆ

(Ցարտեաց նուէր ու. Հարմար. Ինֆիլտեանցին)

(Շարունակութիւն) *)

Հայոց «Իսկատ» լոսիի խորհուրդը տեղեկացաւ, որ Ցարտեաց նուէրը ունի մեծ ազդեցութիւն Ինֆիլտեանցի վրայ, եւ որ նա ամէն ինչ կ՚անէ, որ Ցարտեաց նուէրը ընդունուի Ինֆիլտեանցի կողմից։ Ասոր համար Իսկատը որոշեց Ցարտեաց նուէրը ընդունելու դէմ գործել։ Ինֆիլտեանցի մօտ ուղարկուեցաւ Ցարտեաց նուէրի ներկայացուցիչը, որ ներկայացնէ Ինֆիլտեանցին, թէ Ցարտեաց նուէրը ինչ մեծ նշանակութիւն ունի Ցարտեաց համար, եւ որ Ցարտեաց նուէրը ընդունելու դէմ գործելը նշանակում է Ցարտեաց դէմ գործել։ Ինֆիլտեանցը պատասխանեց, որ ինքը Ցարտեաց նուէրի դէմ գործելու միտք չունի, եւ որ ինքը ոչ մի կերպ չի կարող ընդունել Ցարտեաց նուէրը, որովհետեւ Ցարտեաց նուէրը ընդունելու դէմ են Ցարտեաց ազգի ներկայացուցիչները։ Ինֆիլտեանցը ասաց, որ ինքը Ցարտեաց նուէրի դէմ գործելու միտք չունի, բայց որ ինքը չի կարող ընդունել Ցարտեաց նուէրը, որովհետեւ Ցարտեաց ազգի ներկայացուցիչները դէմ են Ցարտեաց նուէրի ընդունելութեան

Այդ նոր արօրներով կատարած մի քանի ցանքերից յետոյ հունձի պակասութիւնը նրանց համոզից որ այդ գործիքներն անպէտք են և գիւղացիք սահմանած եղան յետ գնել իրանց ծանր գումարները հատը 40 ռուբլիով։ Նոյնպէս մի հարուստ հայ գիւղացի գնեց իրան համար «Ծիծեռնակ» կոչուած խոտհար մեքենան. բայց հէնց առաջին փորձի ժամանակ կոտրուեցին հնձող դանակները և այժմ մեքենան անգործածելի ընկած է իրրև նախատինք գիւղացու նորամուտեան։ Այդ այն տեղերումն է, ուր հողը յարմար չէ մեքենաներին, իսկ միւս տեղերում, ուր յարմարութիւնները կան, նոր գործիքները մոնգամայն դուրս են արել հնձերին, փխարինելով նրանց և այդ ցոյց է տալիս որ ժողովուրդն հնամոլ անուանողները անիրաւացի են։ Նոյն իսկ այդ է պատճառը որ ժողովուրդը երկաթիւ սայլերի փոխարէն չէ ընդունում ռուսական քառանիւ սայլը։ Երկանիւները լեռնոտ տեղերում աւելի յարմար են. և նոյնն ենք տեսնում մենք Արեմտեան-Եւրոպայում, ուր լեռնոտ տեղերում մինչև այժմ գործ են ածւում երկանիւ սայլեր։

Զեկուցանողը պնդում է որ հունձի պակասութեան պատճառը գործիքները չեն, այլ այն՝ որ տարէց տարի բանուոր անասունների թիւը պակասում է։ Առանց այդ անհրաժեշտ պայմանների ժողովուրդը հետզհետէ աղքատանում է, և այդ է պատճառը որ հողն առաջուան պէս արդիւնք չէ տալիս։ Ռուս կօլոնիստներն այդ կողմից անհամեմատ աւելի լաւ պայմանների մէջ են գտնւում քան տեղացիքը, որովհետև առաջիններն աւելի շատ հող ունին։

*
* *

ԿՆԻՔԸ ՁԱԿԱՏՆԵՐԻՆ Է

(Նամակ Խմբագրութեան)

—

Այն օրուանից՝ որ Արփիար Արփիարեանի վիրաւորուելու լուրը հասաւ, «Մշակին» անհանգիստ է։

Դատապարտութեան կնիքը կրել ճակատի վրայ, ’ի հարկէ դժուար է։ Կարելի է ծպտոյտով անցնելուս նրան ծածկել գլխարկով, բայց մամուլի սրբազան սրտը մանկլուս իւրաքանչիւր անգամ պէտք է վերցնել այդ գլխարկը, և ահա կնիքը կերևայ ճակատի վրայ։

Ո՛վ է գրել այդ անարգ կնիքը.— Հասարակութիւնը։ Այն հասարակութիւնը, որի անունով խօսում էին, որի միտքը հարստահարում էին։ Ելը չկայ, ճակատի կաշին քերթել դժուար է, իսկ կնիքը պիտի մնայ յաւիտեան իբրև անողոք վկայ։

Զգալիքի, իրեղ, պիտի քսել այդ կնիքի վրայ։ Ինչու՞ չէ, կան յիմարներ, որոնք չգալին հաւատում են. բայց չգարը ջրից կըշնջուի, իւղը չերմութիւնից կը հալչի և կրկին ճակատի կնիքը կըրացուի։ Միշտ կըրացուի։ Մեզ պատահել է խօսիլ Լիխալարոի (которжникъ) հետ, որ դատարանում ամենքին հայհոյում էր։ Ինչու՞ նա հայհոյում դատաւորներին, վերջապէս հասարակութեանն ինչու՞ նա հայհոյում, չէ՞ որ նրանց մէջ քեզ վրայ ցաւողներ էլ կան։» — «Ինձ համար այսուհետև միևնոյն է — պատասխանեց Լիխալարոը. կնիքը խրել են մէջքիս և պիտի ուղարկեն Լիխարան, որտեղից աւելի ինչ կարող են անել»։ Բայց այդ դատապարտուածը քրէական յանցաւոր էր, գող, աւազակ, մարդասպան, տգէտ, անզարգացած։ Նրան դատապարտել էր օրէնքը, «որից բարձր խիղճ կայ» և հասարակական դատաստան։ Իսկ վա՜յ նրան, որի կնիքը հասարակական դատաստանից է խրուած։ Սակայն, իսկապէս, երկուսի հոգեկան դրութիւնն» էլ նոյնն է։ Վերջինս էլ առաջինի պէս է մրառածում.— «արդէն կնիքը խրել են, աւելի ինչ կարող են անել»։

Այն օրուանից՝ որ Արփիար Արփիարեանի վիրաւորուելու լուրը հասաւ, «Մշակին» անհանգիստ է, և անհանգստութեան ամենաճարտար ապացոյցը նա արտայայտում է իր այս տարուան № 6-ի առաջնորդողի մէջ. ուրիշ մամուլի վերաբերմամբ արտադրելով «Արձագանքի» խօսքերը, որոնց նա միշտ հակառակ եղել։ Դա է գերբնականական չգարը, բայց այլ ևս ոչ աչի խոթել չեն կարող։ Թող այս սարը ջուրը լուանայ այդ չգարը և ահա կրկին տակից կ’երևայ ճակատի կնիքը։ Ա. Թ.

*
* *

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Գ. Խմբագիր.

Սամսոնի Հաֆթվան գիւղի Գրասիրաց Ընկերութիւնը չնորհակալութեամբ յայտնում է որ ստացել է 116 կտոր գրքեր և գրքոյկներ ուսանող պ. Յով. Տ.-Նիկողայոսեանից, 2 կտոր ս. Մ. Խատիսեանից, 10 կտոր պ. Ս. Հասրաթեանից և 1 կտոր պ. Վասակից։

Հաֆթվանի Գրասիրաց Ընկերութիւնը և գրադարանը հիմնել է անմոռաց Վարդան Գօլօչեանը 1886 թուին. հիմնադրի մահէն յետոյ մի քանի տարի անունով միայն գոյութիւն է ունեցել, իսկ 93 թուից սկսած յառաջդիմել է։

Ընկերութեան գրադարանն ունի այժմ 512 գիրք, հատորը 1 է աւելի օրինակներով, այնպէս որ գրքերի թիւը 800-ի կըհասնի։ 1895 մայիս 1-ից մինչև դեկտեմբ. 31 ութ ամսուան մէջ կարդացուել է 470 գիրք։ Ստացվում է «Արձագանք», «Մշակ», «Հայրենիք», «Մուրճ», «Արաքս» և այլ պարբերական հրատարակութիւններ, լրագիրներից օգտուած են չարունակաբար 50-է աւելի անձ։ 94—95 տարեշրջանին Ընկ. ունեցել է 1478 գրան մուտք և 523 գրան ելք։ Այժմ ունի 1500 գրան փոյ։ Անդամների թիւն է Սամսոնում 32, որոնք վճարում են տարեկան 5-ական գրան, Ռուսաստանի պանդուխտ անդամներն էլ միշտ օգնել են վճարելով տարեկան 2 ռուբլի։

Գրադարանը մասնաւոր չէնք չունի, ուսումնարանի մի սրահումն է որ հինգշաբթի և շաբաթ գիշերները բաց կըլինի, ուր կըհաւաքուին գիւղի երիտասարդները և պատանիները՝ կարդալու և դասեր առնելու։

Մտադրութիւն կայ այս ամրան մասնաւոր յարմար չէնք կառուցանել Գրադարան ընթերցարանի համար։

Ս. Հ. Գրասիրաց Ընկ. վարչութիւն՝
Ճակոբ Մահտեսի Նարապետեան
Գ. Մ. Դազարեան
Ա. Ճակոբեան։

1-ն յունվարի 1896 թ.
Սամսոն։

*
* *

ՄՈՍԿՈՒԱ, յունվարի 9-ն.

(Թղթակցութիւն «Արձագանքի»)

—

Ամսոյս 5-ին՝ Ծննդեան ճրագալոյին տեղւոյս Հայոց Սուրբ Խաչ եկեղեցում մի առանձին հանդիսով կատարուեցաւ ժամասացութիւնը. դրան մի կողմից նպաստեցին Ցիրայր երիտասարդ վարդապետի ներկայութիւնն ու սրատառուչ քարոզը, իսկ միւս կողմից՝ Դովլաթեան հայ հասարակութեան քաջ յայտնի երկու օպերային հայ երգիչներ՝ Ն. Շահլամեանը և Բ. Ամիրջանեանը, որոնք, ոսկեզօծուած կերպասից շապիկներ հագած, արձանացան Լազարեան ճեմարանի երգեցիկ խմբի հետը։ Դանիել մարգարէի գրքի ընթերցանութիւնը վերջանալու վրայ էր, երբ հնչեց տեառն Շահլամեանի հիանալի ձայնը և եկեղեցու բարձր կամարների տակը. բազմեալաշ ժողովուրդը խորին յափշտակութեամբ լսում էր։ Գերասանը երգում էր իբրև քաջավարժ դպիր, որին լաւ յայտնի է հայաստանեայց եկեղեցու երգեցողութեան եղանակը։ Բայց ահա մի քանի րոպէից յետոյ, եկեղեցին նորից թնդաց՝ «Օրհնեցէք, գովեցէք-ի» քաղցր դայլայլիկներով և այս անգամ բարձրաձայակ և վայելչակազմ Ամիրջանն էր մեր սրտի ամենաքնքոյշ թելերի լարողը. նրա բարիտոնը աւելի բարձր էր և միտք, աւելի զօրեղ էր ու չնաշխարհիկ։ Իմ թոյլ գրիչն անզօր է արտայայտելու այն հոգեմտալ, բուռն զգայմունքները և անջնջելի տպաւորութիւնները, որոնց ազդեցութեան տակ մենք դեռ չատ երկար կըմնանք։ Ս. պատարագից յետոյ աշակերտների երգեցիկ խումբը չատ լաւ երգից Մայր ցանկալի. ապա գործեալ հնչեցին մերթ Շահլամեանի, մերթ Ամիրջանի գրաւիչ և յափշտակիչ ձայները։ Ս. Աւետարանը համբուրելուց յետոյ էլ ժողովրդի միջից մի ստուար բազմութիւն սպասում էր քաջ դերասաններին, որոնց չորս կողմից չընչասպառեցին և արտայայտեցին նրանց իրանց խորին և անկեղծ շնորհակալութիւնը։ Միւս օրը Ջրօրհնէքի հանդիսին մեր շնորհալի երկու երգիչները դարձեալ մասնակցեցան ժամասացութեան, որով ապացուցեցին թէ իրանք հաւատարիմ դաւանիչներն են հայաստանեայց եկեղեցու և նախանձախնդիրը նրա փառքին։ Աւելորդ է միտգամայն յիշել՝ թէ մեր եկեղեցին երկու օր այնպէս լիքն էր, որ տեղ ձգելու տեղ չկար. մեր ծխականների մէջ կային բազմաթիւ օտարականներ ևս, որոնք, չգիտեմ, որտեղից էին իմացել թէ Ծընունդեան օրերին մեզ մօտ յայտնի դերասաններ են երգելու։ Իմ նախընթաց յօդուածներից մէկում, խօսելով դերասան Գ. Գեորգեանի խաղի մասին «Քին-ի» դերում, ի միջի այլոց, ասել էի, թէ մեզ դեռ վազ է օպերա ունենալը և օպերային երգիչները առժամանակ չհայտնւելու են մեզ համար. բայց արի տես, որ նրանք էլ պէտք եկան եկեղեցու պայծառութեան համար։ Այսուհետև դժուար չէ եղրակացնել, թէ ամենից մի մասնագէտ, արուեստագէտ և արհեստաւոր կայնի, եթէ միայն բաւ կամք ունի, կարող է օգտաւէտ լինել իր հասարակութեան, կրօնին, եկեղեցուն, ապա ուրեմն և ազգութեան. մարդուս հասարակական դիրքը արդելք չէ կարող լինել դրա համար. Թերուսն ու փոքրոդին միայն խորշում է իր բարոյական պարտականութիւնից։ Մոսկուայի ֆրանսիական եկեղեցում երբեմն աշխարհահռչակ երգիչներ են երգում. Ամիրջանը և Շահլամեանը նոցա չաւորով ընթացան, փառք և պատիւ նոցա մեր խորին չնորհակալութեամբ հանդերձ։

Մ. Զոհրեան։

*
* *

ՍԻՄՓԷՐՈՊՕԼ, յունվարի 8.

(Թղթակցութիւն «Արձագանքի»)

—

—Ուրբաթ յունվարի 5-ին «վեմման» (ճրագալոյցի) երեկոյին նախաճեմութեամբ, յորդորանօք Օգոստիոս ա. քահ. Կոպչակեանցի հայ հասարակութիւնը ստորագրութեամբ մի փառաւոր ճաշ տուաւ տաճկատանցի այն պանդուխտ հայերին, որոնք տեղական անյաջող հանգամանքներից ստիպուած՝ թողել են իրանց տունն ու տեղը և եկել մեր կողմերը օրական պարէնը հայթայթելու։

Սեղանը պատրաստուած էր 120 հոգու համար ուսումնարանի չքիղ դահլիճում. եկել էին միայն 85 պանդուխտ, որոնց թւում և երեք կինմարդ մի փոքրիկ աղջկով. Ամբողջ միաբանութիւնը սեղանը օրհնելուց յետոյ, հիւրերը նստան կերակուրները վայելելու։ Սեղանը կառավարում էր ուսուցիչներից մէկը։ Ճաշը վայելելուց գինի պանդուխտները չկամ չնորհակալութիւն յայտնելով հայր Կոպչակեանցին իրենց հիւրասիրելու համար այս խոնարհաւոր երեկոյին, խնդրեցին նոյնը յայտնել Սիմֆերոպոլի յարգելի հայ հասարակութեան։ Ժամի մօտաւորապէս 8-ին պանդուխտները լիացած՝ ուրախութեան տակ, հանդարտ ցրուեցան իրանց տները։

—Յաղորդում եմ մի վերին աստիճանի տխուր դէպք, որ այս օրերս տեղի ունեցաւ Սիմֆէրոպոլում։

Մի երիտասարդ կարայիմ ոմն Կ. սիրահարւում է հայ կաթոլիկ օրիորդ Մ.-ի վրայ։ Սիրային յարաբերութիւնը չարունակվում է երկար ժամանակ։ Վերջապէս երիտասարդը վճռում է կրօնափոխ լինել և ամուսնանալ իր սիրած ու փայփայած օրիորդի հետ։ Չնայելով ծնողների յորդորանքներին ու դիմադրութեան, որ յետ կենայ, ձգէ իւր մտադրութիւնը, ոչինչ չէ օգնում, երիտասարդը մնում է անդրդուելի իւր որոշման մէջ։ Իւր վճռի իրագործման նախընթաց երեկոյեան, երիտասարդի քոյրը գաղտուկ գնում է օր. Մ.-ի տուն, որ սիրալիր ընդունելութիւն է ցոյց տալիս։ Խօսակցութեան ժամանակ կարայիմ օրիորդը գգուշութեամբ հանում է գրպանից ծծըմբաթթուով (сѣрная кислота) լի գաւաթը և այնպէս արագ արբուկում, թափում է միամիտ կոնգինած օր. Մ.-ի երեսին, որ խեղճի դէմքը բոլորվին այլակերպվում է, իսկ ինքն անմիջապէս փախչելով՝ ազատվում։ Գործը յանձնուած է քննիչին։

Խեղճ երիտասարդի դրութիւնը յուսահատական է։

—Ամսոյս 4-ին քաղաքիս երկրորդ մասի ոստիկանապետը կալանաւորեց մի մարդու հագնուած ռուս քահանայ ոսկի ակնոցները քթին, որ խանութները շրջելով՝ սուտ պատգարակութեան թերթը ձեռին փող էր ժողովում բացառապէս հայերից՝ հաւատացնելով միամիտներին, թէ ինքը Պօլսի Ռուսաց դեսպան Նելիդովից առաջարկութիւն է ստացել փող ժողովելու յօգուտ՝ տաճկների բարբարոսութեանից նոր գնացած և անտէր ու տնօրհնան մնացած՝ զոհ ընտանիքների։ Սուտ պատգարակութեան թերթից երևեցաւ, որ նա պարտեալով Թէոդոսիա, Մելիտոպոլ և Սիմֆերոպոլ հաւաքել է 2,600 ռուբլի, բայց թէ ուր են փողերը, ոչինչ պատասխանեց։ Պ. Նահանգապետի կարգադրութեամբ քահանային յանձնեցին Թեմիս առաջնորդ սրբ. Մարտիրեան եպիսկոպոսին։ Ինչպէս երևեցաւ նա Թիւրքոմիայի ռուսաց մայր եկեղեցու քահանաներից մէկն է եղել և մի քանի դպրոցների կըրօնուսոյց։ Թէ ինչն է ստիպել նրան այդպիսի խարեբայութեան դիմել՝ մենք չը կարողացանք տեղեկութիւն ստանալ։

*
* *

«Արձագանքի» վերջընթեր համարում մենք մատնացոյց էինք արել Ազգային հայոց գերդաստանատան անկնամ վիճակի վրայ։ Ահա թէ այժմ նոյն առթիւ ինչ է գրում «Գասպլի» լրագրին նրա Թիֆլիզի թղթակիցը.

—Երկու տարի առաջ մի ոմն փոստի գրասէր Սվիմոնով Թիֆլիզի Վերայ Հայոց գերդաստանատան անկնամ վիճակի վրայ։ Ահա թէ այժմ նոյն առթիւ ինչ է գրում «Գասպլի» լրագրին նրա Թիֆլիզի թղթակիցը.

—Երկու տարի առնից առաջ մի ոմն փոստի գրասէր Սվիմոնով Թիֆլիզի Վերայ Հայոց գերդաստանատան կից մի մարդու հագնուած ռուս քահանայ ոսկի ակնոցները քթին, որ խանութները շրջելով՝ սուտ պատգարակութեան թերթը ձեռին փող էր ժողովում բացառապէս հայերից՝ հաւատացնելով միամիտներին, թէ ինքը Պօլսի Ռուսաց դեսպան Նելիդովից առաջարկութիւն է ստացել փող ժողովելու յօգուտ՝ տաճկների բարբարոսութեանից նոր գնացած և անտէր ու տնօրհնան մնացած՝ զոհ ընտանիքների։ Սուտ պատգարակութեան թերթից երևեցաւ, որ նա պարտեալով Թէոդոսիա, Մելիտոպոլ և Սիմֆերոպոլ հաւաքել է 2,600 ռուբլի, բայց թէ ուր են փողերը, ոչինչ պատասխանեց։ Պ. Նահանգապետի կարգադրութեամբ քահանային յանձնեցին Թեմիս առաջնորդ սրբ. Մարտիրեան եպիսկոպոսին։ Ինչպէս երևեցաւ նա Թիւրքոմիայի ռուսաց մայր եկեղեցու քահանաներից մէկն է եղել և մի քանի դպրոցների կըրօնուսոյց։ Թէ ինչն է ստիպել նրան այդպիսի խարեբայութեան դիմել՝ մենք չը կարողացանք տեղեկութիւն ստանալ։

*
* *

Սեղանը պատրաստուած էր 120 հոգու համար ուսումնարանի չքիղ դահլիճում. եկել էին միայն 85 պանդուխտ, որոնց թւում և երեք կինմարդ մի փոքրիկ աղջկով. Ամբողջ միաբանութիւնը սեղանը օրհնելուց յետոյ, հիւրերը նստան կերակուրները վայելելու։ Սեղանը կառավարում էր ուսուցիչներից մէկը։ Ճաշը վայելելուց գինի պանդուխտները ջերմ չնորհակալութիւն յայտնելով հայր Կոպչակեանցին իրենց հիւրասիրելու համար այս խոնարհաւոր երեկոյին, խնդրեցին նոյնը յայտնել Սիմֆերոպոլի յարգելի հայ հասարակութեան։ Ժամի մօտաւորապէս 8-ին պանդուխտները լիացած՝ ուրախութեան տակ, հանդարտ ցրուեցան իրանց տները։

—Յաղորդում եմ մի վերին աստիճանի տխուր դէպք, որ այս օրերս տեղի ունեցաւ Սիմֆէրոպոլում։

Մի երիտասարդ կարայիմ ոմն Կ. սիրահարւում է հայ կաթոլիկ օրիորդ Մ.-ի վրայ։ Սիրային յարաբերութիւնը չարունակվում է երկար ժամանակ։ Վերջապէս երիտասարդը վճռում է կրօնափոխ լինել և ամուսնանալ իր սիրած ու փայփայած օրիորդի հետ։ Չնայելով ծնողների յորդորանքներին ու դիմադրութեան, որ յետ կենայ, ձգէ իւր մտադրութիւնը, ոչինչ չէ օգնում, երիտասարդը մնում է անդրդուելի իւր որոշման մէջ։ Իւր վճռի իրագործման նախընթաց երեկոյեան, երիտասարդի քոյրը գաղտուկ գնում է օր. Մ.-ի տուն, որ սիրալիր ընդունելութիւն է ցոյց տալիս։ Խօսակցութեան ժամանակ կարայիմ օրիորդը գգուշութեամբ հանում է գրպանից ծծըմբաթթուով (сѣрная кислота) լի գաւաթը և այնպէս արագ արբուկում, թափում է միամիտ կոնգինած օր. Մ.-ի երեսին, որ խեղճի դէմքը բոլորվին այլակերպվում է, իսկ ինքն անմիջապէս փախչելով՝ ազատվում։ Գործը յանձնուած է քննիչին։

Խեղճ երիտասարդի դրութիւնը յուսահատական է։

—Ամսոյս 4-ին քաղաքիս երկրորդ մասի ոստիկանապետը կալանաւորեց մի մարդու հագնուած ռուս քահանայ ոսկի ակնոցները քթին, որ խանութները շրջելով՝ սուտ պատգարակութեան թերթը ձեռին փող էր ժողովում բացառապէս հայերից՝ հաւատացնելով միամիտներին, թէ ինքը Պօլսի Ռուսաց դեսպան Նելիդովից առաջարկութիւն է ստացել փող ժողովելու յօգուտ՝ տաճկների բարբարոսութեանից նոր գնացած և անտէր ու տնօրհնան մնացած՝ զոհ ընտանիքների։ Սուտ պատգարակութեան թերթից երևեցաւ, որ նա պարտեալով Թէոդոսիա, Մելիտոպոլ և Սիմֆերոպոլ հաւաքել է 2,600 ռուբլի, բայց թէ ուր են փողերը, ոչինչ պատասխանեց։ Պ. Նահանգապետի կարգադրութեամբ քահանային յանձնեցին Թեմիս առաջնորդ սրբ. Մարտիրեան եպիսկոպոսին։ Ինչպէս երևեցաւ նա Թիւրքոմիայի ռուսաց մայր եկեղեցու քահանաներից մէկն է եղել և մի քանի դպրոցների կըրօնուսոյց։ Թէ ինչն է ստիպել նրան այդպիսի խարեբայութեան դիմել՝ մենք չը կարողացանք տեղեկութիւն ստանալ։

*
* *

«Արձագանքի» վերջընթեր համարում մենք մատնացոյց էինք արել Ազգային հայոց գերդաստանատան անկնամ վիճակի վրայ։ Ահա թէ այժմ նոյն առթիւ ինչ է գրում «Գասպլի» լրագրին նրա Թիֆլիզի թղթակիցը.

—Երկու տարի առնից առաջ մի ոմն փոստի գրասէր Սվիմոնով Թիֆլիզի Վերայ Հայոց գերդաստանատան կից մի մարդու հագնուած ռուս քահանայ ոսկի ակնոցներով քթին, որ խանութները շրջելով՝ սուտ պատգարակութեան թերթը ձեռին փող էր ժողովում բացառապէս հայերից՝ հաւատացնելով միամիտներին, թէ ինքը Պօլսի Ռուսաց դեսպան Նելիդովից առաջարկութիւն է ստացել փող ժողովելու յօգուտ՝ տաճկների բարբարոսութեանից նոր գնացած և անտէր ու տնօրհնան մնացած՝ զոհ ընտանիքների։ Սուտ պատգարակութեան թերթից երևեցաւ, որ նա պարտեալով Թէոդոսիա, Մելիտոպոլ և Սիմֆերոպոլ հաւաքել է 2,600 ռուբլի, բայց թէ ուր են փողերը, ոչինչ պատասխանեց։ Պ. Նահանգապետի կարգադրութեամբ քահանային յանձնեցին Թեմիս առաջնորդ սրբ. Մարտիրեան եպիսկոպոսին։ Ինչպէս երևեցաւ նա Թիւրքոմիայի ռուսաց մայր եկեղեցու քահանաներից մէկն է եղել և մի քանի դպրոցների կըրօնուսոյց։ Թէ ինչն է ստիպել նրան այդպիսի խարեբայութեան դիմել՝ մենք չը կարողացանք տեղեկութիւն ստանալ։

*
* *

Մայրաքաղաքի լրագրներին հեռագրում են յունվարի 8 ին՝ Եկատերինոդարի Թատրոնում տեղի ունեցած սոսկալի հրդեհի մանրամասնութիւնները։ Այդ օրը մանկական ներկայացումն կար Գոպըլևի փայտաշէն Թատրոնում։ Ցանկարծ դերասաններից մէկը դուրս վազեց բեմ և աղաղակեց «հրդեհ կայ»։ Հասարակութիւնը յուզմունք զգալի երկու բաց դռները։ Ծուխը սոսկալի արագութեամբ տարածվում էր ու խեղդում հասարակութեան, որ վերնայարկից ցատկում լցվում էր պատէրը։ 22 հոգի ժողովուած էին վերնայարկի դռան մօտ և ելք էին փնտռում, բայց խեղդուեցին մուխից և թափուեցին կանանց սենեակը, նրանց մէջ 5 հոգի 7 տարեկան երեխայք են և 17 հրէաներ։ Կէս ժամուան ընթացքում փայտեայ շինութիւնը այրուեց ու կործանուեց, թողնելով իր տակը բազմաթիւ երեխաներ և հասակաւորներ։ Սոսկալի տեսարաններ տեղի ունեցան։ Մի սրտակոտոր մայր ինքզինքն ուղղակի կրակի մէջ նետեց և այրուեց Հրդեհաշէջների գլխաւորը և երկու զինուորներ այրուեցին։ Զոհերի թիւը ճշտիւ դեռ յայտնի չէ. պաշտօնապէս հաղորդում են թէ 46 հոգի են մեռածները։ Հրդեհի ժամը դեռ մլում է և աւերակների ու խանձուրների տակից չարունակ դժուարութեամբ փորում և հանում են ածխացած դիակներ, ոսկորներ և մարդկային մարմնի մասեր։ Դերասանական խումբը փրկուած է. Փոխ - Նահանգապետ Իւրզինկոն իւր զաւակների հետ փրկուց փախչելով ցանկապատի վրայով։ Փայտեայ թատրոնը լուսաւորվում էր 250

ի հոգևոր Ներսիսեան դպրոցն հայոց—108, Дѣвичій институтъ—58, Саперное училище—40, ի պանսիօնս Ռայէվսկու—42, եղբարց Արղանեանց—45, Ե-րեցփոխեանի—60, Օրբէլի քահանայի—35, Դէ-Սէն-Թօմայի—8։ Ընդամէնը 1301։ (Սոցանից 1235 ազգք և 66 աղջկունք)։ Ի մէջ դոցա ընդ ահսչութեամբ նախապարսի ազգային լուսաւորութեան են 788։ Ի մէջ 1301 աշակերտաց են՝ 143 ռուսք, 628 վրացիք, 497 հայք, 7 յոյնք, 11 օտարականք, 6 օսք, 4 Թուշք և 5 Թուրք։ Ընդամէնն արքունի ծախիք են 281)։

25) Մխիթարեան մխարան. (№10)։

(Ցուցակ 44 հեղինակաց Վենետկի Մխիթարեանց, սկսեալ ի Մխիթար աբբայէ ցԳ. Այվազովսկի և Ս. Եաղճեան)։

26) Գայլ, աղուէս և ջորի, ռառնաւոր (Կրիլովի), Թարգ. Ռոսաոմ Երղնը կեանց (№ 10)։

27) Ցուցակ գրոց տպագրելոց ի տպարանի վանացն Ս. Ղազարու, որ ի Վենետիկ (№ 11)։

28) Անձնուէր հաւատարմութիւն. Ն. Տ.-Ղ...նց (Նիկողայոս Տէր-Ղեւոնեանց) № 12։

(Թէ ինչպէս 1827 Թուի պարսից պատերազմին Ներսէսից յանձնարարութիւն ունենալով՝ Բիւրականցի Յովհաննէս Ասլանեանցը էջմիածին գնալիս Հասան-խանի ձեռքն ընկաւ, բայց չկամենալով յայտնել յանձնարարութեան դաշնիքը, պարսիկները նախ նրա աչքը հանեցին և քիթը կարեցին, ապա լեզուն կարեցին և Թողին կիսամեռ։ Ի վարձարութիւն այդ հաւատարմութեան՝ ռուսաց սէրութիւնը նշանակից ցմահ տարեկան 100 ռուբլի Թոշակ)։

29) Ուխտատեղիք հայոց ի Տփղիս (№ 12)։

(Թիւլէֆի ճանապարհի շինութիւնը՝ աշխատանօք Տէր-Գէորգ Մինրապետի և ծախիւք աստիճանաւոր Աբբահամ Ս. Դաստպարեանի և պօդպօլկովնիկ Գարբէլ Օնանեան Ղորդանեանի)։

30) Քանասիրականք (№ 13, 14 և 15)։ Մանր-մունը անհնչան պատմութեանց Թարգմանութիւնք։

31) Բարոյական առածք, ռառնաւոր. և Առեղծուած (չարադ), Նիկ. Տէր-Ձմուռնեանի (№ 13)։

32) Սուրբ Ղուշան (№ 13)։

(Մի քանի խօսք Ս. Ղուշանիկի և նը ըա գերեզմանի մասին. անհնչան)։

33) Երուսաղէմ. նկարագիր սուրբ տեղեաց. քաղեալ ի ռուսերէնէ Համբ. Էնֆիաճեանց (№№ 13 և 14)։

34) Երգ յընտրութիւն Ներսէս Կաթողիկոսի. ռառնաւոր Աբել վարդ. Մըխիթարեանց (№ 14)։

35) Ի վերայ գիւտոյ տառից ընդ-ընդհանրապէս։ Թարգ. Համբ. Էնֆիաճեանց (№№ 14, 15, 16 և 17)։

36) Ցաղագս Թադման Թալկացեալ և ուշաթափ մեռելոց և այլն (№ 15)։ Թ.։

37) Տնտի (դոդի) ճար փորձեալ (№ 15)։

38) Գուշակ. առակ Կրիլովի, ռառնաւոր (№ 15)։

39) Տուն կամ օճախ Բօղչիլա վա ճառականի (№ 16)։ Թարգ.։

40) Գիւտ խահվէի (№ 16)։ Թարգ.։

41) Կաթուածոյ կամ դամլի դեղ (№ 16)։

42) Կոնդակ Ներսէս կաթողիկոսի Զմիւռնիոյ հրկիզեալ հայոց օգնելու մասին (№ 17)։

43) Աղգային (№ 17)։

(Ներսէսը 1846 Թուի սեպտեմբ. 28-ին պատարագ է մատուցանում Թիֆլիզում և մայիսի 2-ին ուղևորվում է դէպի էջմիածին)։

44) Նապօլէօն I (№ № 18, 19, 20)։ Թարգ.։

45) Ներսէսի երևան մանիլը (№ 19)։

46) Աղամանդ ակն (№ 19)։ Թարգ.։

47) Մարգ և առիւծ. ռառնաւոր, Գ. Չ. Վ. (Գալուստ Չերմաղան Վարպետենց) № 19։

48) Բանասիրական մանը պատմութիւնք. Թարգ. անհնչանք (№ № 20, 21)։

49) Երևիայի անունդը. Ք. (Բառասիման Ս. բժիշկ)։ (№ № 21, 22, 25)։

50) Հալաթաբի էջմիածնեցւոց եկեղեցւոյ հիմնարկութիւնը (№ 21)։

51) Պատասխանի ազգասիրական հարցման՝ Թէ ընդէր չգազմանն յարգ մեր ուսումնականք. Կ. Գ. Բէլախեանց (№ 22)։

52) Բան չնորհաւորական ասացեալ ի Սանկտպետերս արքեպ. Ներսիսեանց աւուր մահից Ներսէսի յԵրևան 8 մայիսի 1846 ամի (№ 23)։

53) Նոյն ճառ Աբել վարդապետի Մըխիթարեանց (№ 23)։

54) Դաղանամարտութիւն ’ի Հռոմ. (№ 23)։ Թարգ.։

55) Գնալն Թիֆլիզու վիճակաւոր Կարապետ արքեպիսկոպոս յէջմիածին (№ 23)։

56) Հանդէս ընդունելութեան Ներսէս կաթող. յէջմիածին ’ի մայիսի (№ 24)։

57) Համառօտ խօսակցութիւն երեւանցի Պօղոսի ընդ իւր Թիֆլիզեցի կին Կատոյին վասն իւրեանց գտեր Փոփոյի։ Գ. Չ. Վ. (Գալուստ Չերմաղանեան (№ 24, 27, 28)։

(Այս խօսակցութիւնը ապա Տէր-Ստեփան Մանդինեանը փոփոխութիւններով տպեց իւր «Մեղու Հայաստանի» լրագրում 1859 թ. «Պետրոս և Բարբարէ» անունով, որ անգրանիկ խաղն եղաւ Թիֆլիզի նորածին քեմի վրայ)։

58) Հանդէս օծման Ներսէս կաթողիկոսի յ9 յունիսի 1846 ամի. Կարապետ վարդ. Չահնազարեանց (№ 24)։

59) Ճառ յօծման Ներսէսի. Կարապետ վարդապետի Չահնազարեանց (№25)։

60) Նոյն ճառ բժիշկ Մարտիրոս Դոլդովի (№ 25)։

61) Թէ ինչպէս 1845 թ դեկտեմբերի 29-ին, Ներսէսը այցելեց Թիֆլիզի Ներսիսեան դպրոցը (№ 25)։

62) Այդ հանդէսում հայկաբանութեան վարժապետ Յակոբ Կարենեանցի կարդացած ճառը «Եղած կարծեաց անուսումնութեան հայոց» (№ 25 և 26)։

63) Ճառ Գրիգոր սարկաւագի (ապա եպիսկոպոս) Յոհաննց Ներսէսի էջմիածին մտնելու օրը (№ 26)։

64) Ձեռնադրութիւն Պետրոս վարդապետի Կեսարացւոյ Կիւլպակեանց, առաջնորդի Նիկոպոլսոյ, յաստիճան եպիսկոպոսութեան էջմիածնի ի 16 յունիսի 1846 ամի։ Կարապետ վարդ. Չահնազարեանց (№ 27)։

65) Ճառ Ներսէս կաթողիկոսի Թիֆլիզ մտնելիս 1845 թուի դեկտեմ. 17-ին։ Խահակ աւագ քահանայի Սահառունեաց (№ 27)։

66) Բան ի վերայ այժմեան բարօրութեան վիճակի Ազգառանու։ Նուագերգութիւն առ Թագաւորն Ռուսաց (առանաւոր) Ժուկովսկոյ (Боже царя храни!)։

—Բան ի վերայ Աղէքսանդրի Մեծի և լապտակեցւոց։—Բան ի վերայ ապերախտութեան (ռառնաւոր)։ Ասացեալք յաւուր հարցուփորձութեան աշակերտաց արքունի դպրոցին Թօրվոյ քաղաքի ի Թօրեցի Ս. Աղէքսանդրոսէ Տէր-Ստեփանեանց (№ 27)։

67) Օրիորդ՝ Թադեայ կենդանւոյն (№ 27) Թարգ.։

68) Ցաղագս Հայազգի դպրոցաց ի Տփղիս (№ 28)։

(Հետաքրքիր տեղեկութիւնները հրէք մասնաւոր դպրոցների մասին, որոց տէրերը հայք են և աշակերտաց մեծ մասը հայ՝ Տէր-Յովսէփ Օրբէլու, եղբարց՝ Յակոբ և Դաւիթ Ընդանեանց և Դաբրիէլի Երիցփոխեանց)։

69) Նուխա. Նկարագիրը քաղաքի (№ № 28 և 29)։ Թարգ.։

70) Ի մահ ռուսաց Կայսեր Աղէքսանդրի Ա. Ռառնաւոր Թարգ. Մովսէս Զոհրապեանց (№ 28)։

71) Ցաղագս գիւտի որդան յԱրարատեան դաշտի մերձ Երասխ գետոյ և պատրաստելոյ անտի գինով կարմիր (ղրմզի)՝ ի ձեռն Խահակ եպիսկոպոսի՝ Տէր-Գրիգորեան. չարագրեաց Կարապետ վարդ. Չահնազարեան (№ 29 և 30)։

72) Օրինակ բարեագործ միոյ գրեալ առ քարեկամ ոմն, որ ի Դիարբեքիր, Գալուստ Չերմաղանեան (№ 30),

73) Նամակ «ձշմարտասէրի ոմն» № 22-ի մէջ տպած «Ազգասիրական հարցման» պատասխան (№ 30)։

74) Նկարագրութիւն Տփղիս քաղաքի։ Դաւիթ քահանայ Տէր-Ազէքսանդրեանց (№ 30)։

(Հայր Հանդուցեալ յայտնի գրող Գէորգ Տէր-Ազէքսանդրեանի)։

75) Առ Ներսէս Ե. ռառնաւոր Ղազարու Գրիգոր քահանայ Գօլգովի (№ 30)։

76) Խոհեմ վճիռ, մի պատմութիւն. Թարգ. աշակերտի Ներսիսեան դպրոցի—Միքայէլի Չագինեանց (№ 30)։

77) Թուղթ եպիսկ կաթողիկոսի առ Կայսրն ռուսաց, գրեալ 18 հունս. 1828 ամի (№ 31)։

78) Նկարագրութիւն Ախալցխայ քաղաքի. Դաւիթ քահ. Տէր-Ազէքսանդրեանց (№ 31)։

79) Առումն Սիբիրիայ. Թարգ. Սահակ Տիգնոս աւագ սարկաւագի Մանգինեանց (№ 31 և 32)։

(Ցուց

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԳՈՒՂԱՑԻ ՄԸ ՈՐ ԶՈՀԱՑԱՒ ՀԱՐՈՒՍՏԻ ՀԱՄԱՐ

II

ՊԱՏՄԵՑ ԻՐ ԱՐԱՔԵԱՑ ՅԱՒԱԿ

Ա՛ԼԼԻՔ ԶԻՆ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱՑ ԻՒՐ ԻՄ ԱՐԱՔԱԾՈՅ ԱՐԻՒՆ ԻՒՐՈՅ ՀԱՏԱՐԵՑ ՅԱՆԴԻՊ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱՑ ԻՒՐՈՅ ՀԱՏԱՐԵՑ ՅԱՆԴԻՊ

Ա՛ԼԼԻՔ ԶԻՆ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱՑ ԻՒՐ ԻՄ ԱՐԱՔԱԾՈՅ ԱՐԻՒՆ

կութիւնն է, որ «Լումայի» հետեւեալ գրքում կարդանք Ֆաուստի» չարունակութիւնը։

Բանաստեղծական բաժնում «Ֆաուստից» յետոյ ուշադրութիւան արժանի է տաղանդաւոր լեհ վիպագիր Սենկևիչի «Էպի Աթէնք» փոքրիկ գործի թարգմանութիւնը, որ մի բանաստեղծական գեղեցիկ նկարագրութիւն է, նկարագիր ոչ թէ արտաքին փաստերի, այլ հոգեկան վրայ նրանց ազդած տպաւորութիւնների։ Հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի Պօտապենկոյի «Մի կոր հայը». մեր մէջ ևս կան բազմաթիւ Մոզեստ Ալեքսեևներ, որոնք դեռ չը գիտեն, թէ ուր պէտք է և ատ գրիչ, բայց «մի կոր հայ» ճարելու համար պերճախօսութեան և գրամատիք արուեստի մասին գասեր են կարդում տպէտ ու միամիտ ժողովրդին։

Բաֆֆիի անտիպ աշխատութիւններից գեռեղուել են նրա մի ճանապարհորդութիւնը «Երկու ամիս Աղուանից եւ Սիւնեաց աշխարհներում» և մի ոտանաւոր՝ «Մութը ոսկերը»։ Ոտանաւորը մի ներքոյ է Աւարայրում թափուած ու լծուած ոսկորներին, իսկ ճանապարհորդութիւնը մի փաստային նկարագիր՝ ճանապարհին պատահած տեղերի և երևոյթների։

Թումանէ ստորագրութիւնը կը րոպ գրոյցը՝ «Ընտայի» մի խոկ և ժանրական գործ է։ Այլաբանական գրոյց գրելու և որէէ գիտում (տենդենցիա) այլաբանութեամբ պատկերացնելու համար՝ ուրիշ պատրաստութիւն, շնորհք և երևակայութեան այժ է տարկաւոր, քան ունի այդ պարոնը, ինչպէս երևում է նրա առաջին գործից։

Գ. Ս. Մանդինեանի թարգմ. «Դատաիարակութեան գօրութիւն» իմաստալից և ամենքին մատչելի յօդուած է, որի վրայ ենք գրաւնում մեր ուսուցիչների և ծնողների ուշադրութիւնը։ Ուշադրութեամբ է կարդացուում Վ. Ֆերրերոյի «Երրորդ սեռ» թարգմ. Յ. Լալայեանի։ Հրատարակիչը մի ընդարձակ յօդուածով չօշափում է «Քահանաների նկատմանան ապահովութեան խնդիրը», որ կապուած և մեր ծխական - եկեղեցական մի շարք այլ խնդիրների հետ, որոնց մենք կը զատանանք մի առանձին յօդուածով։

Իբրև նիւթ գրականութեան պատմութեան համար հետաքրքիր են Ս. Նազարեանի, Մ. Էմինի նամակները։

Միւս յօդուածներից յիշատակենք պ. Ի. Յարութիւնեանի «Սահմանում Պալասանեան» յօդուածը, որով յօդուածագիրը ամփոփ ծանօթացնում է հանգուցեալ Պալասանեանի կենսագրութեան և նրա գրական գործունէութեան հետ։

Այս համառօտ հաշիւը ներկայացնելով «Լումայ»-ի առաջին գրքի մասին, ցանկանում ենք, որ նրա հետևեալ գրքերը աւելի ճոխ լինին, մանաւանդ զուտ գրական մասով. այդ կողմից առաջին գիրքը բաւական կազում է։

Յ. Ճ.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ

ՎՃՌԱԽԱՒՈՒԹԻՒՆ

—

Այս օրերս Թիֆլիզի դատարանում քննւում էր մի հետաքրքրական գործ վաշխառութեան վերաբերեալ, որի հերոսների անունները ցոյց են տալիս թէ մայրաքաղաքի մի քանի լրագիրները որտեղ պէտք է փընտրեն վաշխառուններին՝ հանգիստ թողնելով Կովկասցիներին։

1894 թուին մի ոմն Ալեքսանդր Ժօրդանիա գրամի մեծ կարօտութիւն ունենալով պարտք է վերցրել այրի Իւլիա Գօրլէնկոյից երկք ամիս ժամանակով 23 ռուբլի և նրա պահանջով պարտամուրհակ է տուել 32 ռուբլու—որից 9 ռուբլին միայն տոկոսն է—և բացի դրանից մի ուրիշ պարտամուրհակ ևս կրկին 32 ռուբլու իբրև հաշուառական (նէստոյկա)։ Ժամանակին Ժօրդանիան չկարողացաւ վճարել, ուստի Գօրլէնկոն խընդրամատոյց եղաւ հաշտարար դատաւորին և Ժօրդանիային համար երաշխաւոր եղած Կօմպէնէյցից պահանջեց 64 ռուբլի և ստացաւ։

Տիկին Գօրլէնկոյի դէմ բացուեց քրէական մեղադրութիւն. Թէ նախնական ու Թէ դատաստանական քննութեան մէջ ապացուցուեց նրա վաշխառութիւնը, ուստի դատարանը վճռեց զրկել այրի Գօրլէնկոյին բոլոր իրաւունքներից ու աքսորել Ներքան Հաշտարխանի նահանգը։

Ինչպէս յայտնի է օրիորդ Պամպալեանին բռնի փախցնող վրացիները քանաարկուած են դատարանական իշխանութեան կարգադրութեամբ։ Որովհետև այդ մեղադրուողները խնդիր էին ներկայացրել ազատ Թողնել իրանց երաշխաւորութեամբ, ուստի Թիֆլիսի նահանգական դատարանը վճռել էր.—մեղադրուած Իսակիա Թուսիսվին, Պավել Բիձինաշվիլիին, Դուդու Արքամովին բոլորովին մերժել, իսկ Միխայել Մուխրանսկի, Լէվան Անդրոնիկով, Նիկոլայ Բարամով իշխաններին, Պատտ Գեգիսանովին և գիւղացի Սօսիկօ Վարդիաշվիլիին ազատել միայն այն դէպքում, եթէ առաջինները իւրաքանչիւրը Ներկայացնեն 3000 ռուբլի, իսկ վերջինը 500 ռուբլի գրաւական։ Այդ վճռից օգտուեցին միայն իշխան Մուխրանսկին և գիւղացի Սօսիկօ Վարդիաշվիլին, մնացեալ վեց մեղադրուածները բողոքել են նահանգական դատարանի այդ վճռի դէմ պալատին, որ սոյն յունվարի 13-ին քննելով այդ բողոքը վճռել է. իշխան Թուսիսվին և Պավել Բիձինաշվիլուն չազատել, իսկ մնացեալներին արձակել բանտից, եթէ միայն իւրաքանչիւրը Ներքանցից երաշխաւոր կընկերացնէ 1000 ռուբլու պատասխանատուութեամբ։

Օրիորդ Պամպալեանի առևանգելու գործը սիրտ քննուի առաջիկայ փետրվար ամսին։ Բոլոր մեղադրուածների պաշտպանն է երդուեալ հատատարմատար Օպաչինինը, բացի Միխայէլ Մուխրանսկուց, որ իրան պաշտպան է ընտրել երդ. հատատ. պ. Տուրկիվիչին։

Միաժամանակ ռուսաց սինօդի վրացական - իմերէթական բաժնում քննւում է Իսահակ Թուսիսվի և օրիորդ Պամպալեանի պսակի լուծման խնդիրը, ինչպէս որ խնդրամատոյց է եղել օրիորդ Պամպալեանը։

«ԸՐՉԱԳԱՆԴԻ»

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՌՈՒՍԿԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ» ԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

Յունվարի 14-ից.

ՎԼԱԴԻՎԱՍՏՈԿ. — Ճափոնական կառավարութիւնը հատատապէս որոշել է Խաղաղ ովկիանոսի հիւսիսային կիսի վրայ իշխել։ Զօրքի ու նաւատորմիղը զօրեղացնելու համար նա նշանաւոր գումարներ է նշանակել, որով կատարելապէս գոհացումըն է տալիս չովինիստների պահանջներին։

ՓԱՐԻԶ։—Ֆրանսիայի արտաքին գործոց նախարարը պարլամէնտից 1,000,000 ֆրանկ է խնդրում սըրբազան Թագադրութեանը Ֆրանսիայի նարկայացուցչութեան համար։ Պետերբուրգից Փարիզ է գնում պետական Խորհրդական կոմս Վոլինէն՝ որսորդական ակումբի» շինութիւնը, զարդարելու համար կարասիք և գորելէնի պատառաներ ուղարկելու Մոսկուա. Ֆրանսիական դեսպանութիւնն այդ ակումբը վարձել է Թագադրութեան ժամանակի համար։

ՉԱՆԱԶԱՆ

Վերջ մամուլը և եւրոպան.—Յայտնի է, որ եւրոպական մամուլն առհասարակ մեծ համակրութեամբ էր վերաբերում դէպի տանկահայոց առաջարկ վճռակը։ Վերջին ժամանակներս անդրմանական, վերմանական և իտալական լրագրներում նկատւում մի տեսակ սառնութիւն դէպի հայերը։

Կոմպետենտ շրջաններում կարծում են, որ այս սառնութիւնը յառաջ բերից վրաց մամուլը և մանաւորապէս «Իվերիայի» յօդուածները հայոց վերաբերութեամբ, որ անպէտն ազդեցութիւն ունի եւրոպական մամուլի վրայ։

«Մշակի» մէջ կարդում ենք.

«Ազդիւր» և «Տարազ» հանդէսների խմբագիր հրատարակիչ Տ. Նազարեան խնդրել էր Թիֆլիսի պօլիցիայմէյստերին, որ իրան Թոյլատրվի յունվարի 14-ից մինչև մեծ պասը իր խմբագրատունը բաց անել բազար՝ չքեղ իրեր ծախելու համար, պայման դնելով, որ եկամուտից 20% կը յատկացնվի բարեգործական նպատակի։ Թիֆլիսի նահանգի կարավարիչը առաջարկեց պօլիցիայմէյստերին՝ Թոյլ Տ. Նազարեանի այդ խընդիրը առանց հետևանքի։ Առաջ բերելով „Кавказъ“ լրագրից այդ լուրը, պէտք է աւելացնենք. Ինչ կայ որ «Ազդիւր Տարազի» և չքեղ իրերի բազարի մէջ»։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
ԱՐՇԱՒԻՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՄՆԱԻՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԶԱՐԵԹԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիւրակի օրերից.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԶԱՐԵԹԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժական, սիֆիլիսի և վէներական հիւանդութիւնների։

Կ. Մ. ՀԱԿՈՎԼԱՆ—9 –10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ Ա. Ի. ԴՈՒՆԱՅԵՎԱ - ՐՈՒԴԵՆԿՈ—11—12 ժ. կանանց և երեխաների համար։

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ. հրկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին, երեխայոց և նեարդային հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍՍԵՎԻՉ—5—6 ժ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Ա. Դ. ԴՈՒՐՅՈ—6—7 ժ. սիֆիլիսի, մէզի և սեռական օրգանների ներքին և մաքթի հ.

Ա. Դ. ԴՈՒՐՅՈ քիմի-լաբորատուական հետազոտութիւն է անում մէզի, խոխ, արեան, կաթի և այլն։

Վճար 50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ։

Բժշկական ընդունարան

ԲԺՇԿ. ԴՕԿՏՕՐ.

ԱԼԵՏԻՔ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Սօլօլակ, Սերգիևսկի վոլոց № 14.

—

Բացի դեղերից գործադրվում են նաև դանազան տեսակ ՋՐԱՐՈՒԺԱԿԱՆ, ԵԼԵԿՏՐԱՐՈՒԺԱԿԱՆ և այլ ֆիզիկական մեթօդներ։

—

ՆԵՐՔԻՆ և ՆԵՎՐՊԱՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

ընդունվում են ամեն օր (բացի կիւրակի և ազն օրերից)

2—3 ժ. ցերեկը { կինամամաներ և երեխաներ

6-ից երեկոյան { ազամարդիկ

—

Ընդունարանում գանվում են որշակալ ժամերում մանկաբարձ-մասնագէտ անող կին և մասնագիտ պարոն։

Անդրկովկասեան երկաթուղի

—

Մարզասար գնացքը Թիֆլիզից Բաթում գուրս է գնում առաւօտեան ժ. 9-ին 30 ր. և Բաթում հասնում է երեկոյեան ժ. 9-ին 45 ր.։

Փոստային գնացքը Թիֆլիզից Բագու գուրս է գնում ցերեկուայ ժ. 1-ին 10 ր. և հասնում է Բագու առաւօտեան 7 ժ. 30 ր.։

Փոստային գնացքը Թէֆլիզից Բաթում գուրս է գնում երեկոյեան ժ. 6-ին 50 ր. և Բաթում հասնում է առաւօտեան ժ. 8-ին 15 ր.։

Մարզասար գնացքը Բաթումից Թիֆլիզ գուրս է գալիս առաւօտեան ժ. 9-ին 40 ր. և Թիֆլիզ հասնում է երեկոյեան ժ. 9-ին 55 ր.։

Փոստային գնացքը Բաթումից Թիֆլիզ գուրս է գնում վերկուայ ժ. 11-ին 20 ր. Թիֆլիզ է հասնում ցերեկուայ ժ. 12-ին 25 ր.։

Փոստային գնացքը Բագուից Թիֆլիզ գուրս է գալիս վերկուայ ժ. 11-ին 5 ր. և Թիֆլիս հասնում է ցերեկուայ ժ. 5-ին 50 ր.։

Ապրանքա-մարդատար գնացքը Թիֆլիզից Դանձակ գուրս է գնում երեկոյան 7 ժ. 27 ր. հասնում է Դանձակ առաւօտեան 7 ժ. 40 րոպէին։

Ապրանքա-մարդատար գնացքը Դանձակից Թիֆլիզ գալս է գալիս երեկոյան 6 ժամին. հասնում է Թիֆլիզ առաւօտեան 7 ժ. 35 րոպէին։

ՓՈՍՏԱՑԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆԸ

Վրաց պատերազմական Ճանապարհով.

Թիֆլիզից՝ հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքն ուղեորվում է առաւօտեան 8 ժամին, գիշերում է Մլէթի կայարանում, Վլադիկավկազ է հասնում հետեւեալ օրը ժամը 7-ից մինչև 8-ը երեկոյեան։

Վեց հոգու տեղ ունեցող հանրակառքը (օմնիբուս) ուղեորվում է կէսօրից յետոյ ժամը 3-ին և առանց գիշերելու տեղ է հասնում Վլադիկավկազ հետեւեալ օրը ժամը 7-ից մինչև 8-ը երեկոյեան։

Վլադիկավկազից՝ հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքն ուղեորվում է առաւօտեան ժամը 8-ին, գիշերում է Մլէթի կայարանում, Թիֆլիզ է հասնում հետեւեալ օրը ժամը 7-ից մինչև 8 ժամը երեկոյեան։

Վեց հոգու տեղ ունեցող հանրակառքը (օմնիբուս) ուղեորվում է կէսօրից յետոյ ժամը 3-ին և առանց գիշերելու հասնում է Թիֆլիզ հետեւեալ օրը ժամի 7-ից մինչև 8 ժամը երեկոյեան։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(3—3)

Բոլոր պատերազմական և ժամանակակից զէնքերով մշակուած ատրճանակների մեծ ընտրութիւն։ Ատրճանակներ, Դիմելիներ, Վեպիլներ, Ատրճանակների համար պատրաստած բոլոր պարագաները։ Ատրճանակների վերանորոգութիւն։

Գործարանատէր և Ներկայացուցիչ

Գաղթական և Շիմանեան

Ֆիրմային և Փրանկալի

Galfalt et Perrier

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ

Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ

Ընդունում է հիւանդներին ամենայն օր առաւօտեան 12 ժամից մինչև 2-ը և երեկոյան 6—7-ը։ Վէրայի զառիվայրում, տ. Օսիպովի։

«Կենդրոնական գրավաճառանոցից» կարելի է ձեռք բերել

ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս-Ի ԴՐՔՈՑԿՆԵՐԸ

Էէբեամէներ (5 պատմութիւն)
Ծովինար.
Ձէն Թագաւոր.
Գալօ-Ամիօ.
Աստուած չճանաչող.
Խուլ-Խաչիկ։
Աստուած աղքատի կերպարանքով։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎՐՑԱ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՌԵՎՏՐԱՏՆԵՐԻ ԹՂԹԱԿՈՒՄԻ

Հինգշաբթի, յունվարի 18 ին

Հայ դերասանական ընկերութիւնը

Մասնակցութեամբ (յատուկ այս ներկայացման համար հրաւիրուած Բագուից) ՍԱՓՐԱԶԵԱՆ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԻ

ԿԸՆԵՐԿԱՑՆԱՑՆԷ

ԱԻԱԶԱԿՆԵՐ

Դրամա 5 արար., հեղ. Շիլլէրի, թարգմ. Փ. Վարդանեանի։
Մասնակցում է ամբողջ խումբը։
Սկիզբը 8 ժամին է։

(1—1) *Բեժիսեօր Յ. Աբէլեան։*

„ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ ԴՐԱՎԱՃԱՐՈՒԹԻՒՆՈՅՄԱՄԲ“ (ԹԻՖԼԻՍ)

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՆՈՐ ԳՐՔԵՐԸ.—

	Ռ. Կ.
Ալիշան Հ. Ղ. Հին հաւատք Վ. 1895 թ. գինն է	1 50
Ձանիկեան Յ. Կ. Հնութիւնք Ակնայ Տ. 1895 թ. գինն է	2 —
Ներքրունի ըժ. Վ. Պալրոցական առողջապահութիւն. Տ. 1895 թ. գինն է	— 50
Ալարատեան, Երկու թուռմբ, վէպիկ, գինն է	— 25
Գարշին, Ճանապարհորդ գորտը, գինն է	— 3
» Գուռզ Աբամանի	— 5
» Գուռզ Ագգէն	— 5
Ն. Դ—Կ. Կեդրքիչ (վէպիկ) գինն է	— 10
Մելիք Պէյլիքճեան, Ընկեցիկը, Նորավէպ, գինն է	— 15
Պուշկին, Կապիտանի աղջիկը, գինն է	— 30
Բալանթար, Սասուն, գինն է	— 20
Քամալեան Ս., Աստուած աղքատի կերպարանքով, գրոյց, Տ. 1896 թ. գինն է	— 20
Բաֆֆի, Խաչագողի յիշատակարանը, երկ. տպագր. Տ. 1896 թ. գինն է	2 50
» Ջահրումար, վէպ Թիֆլիզի հայերի կեանքից Տ. 1895 թ. գ.	2 —
» Խամսայի մելիքութիւնները (1600—1827) երկ. տ. գինն է	1 75
«Լումայ», գրական հանդէս 1896 թ. գինն է	2 —
«Ընտրանի» պատկերազարդ գրական հանդէս 1896 թ. գինն է	2 50
Լօտո պատկերներով, երեխաների համար, գինն է,	1 20

Положеніе Арменъ въ Турціи до вмѣшательства державъ въ 1895 году: рѣчь Гладстона, статьи Роленъ-Жекмена, Мак-Коля, Грина, Диллона, Діева и друг. Предисловіе профессора Камаровскаго, съ портретами В. Гладстона и Котоликоса Мкртича I, М. 1896 г. 1 р. (Կիւր.) 5—1

ՎՐԱՍՏԱՆԻ և ԻՄԵՐԷԹԻ հայոց վիճակային կոնսիստորիայի տեղի մէջ նշանակուած է աճուրդ սոյն յունվար ամսոյ 29-ին առանց կրկնաճրպի կապալաւ տալու համար ս. Էջմիածնի Վերայիի այգին։

(3—1) *Անդամ կոնսիստորիայի Համաձայնած վարդապետ։*

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ այսու յայտարարում է, Թէ 1896 թ. յունվարի 20-ն օրուայ 12 ժամին աճուրդ է նշանակուած՝ Աւչալում Կուր գետի ափին ջրանցքի համար Թումբերի կառուցումը. պայմանագիրը կարելի է տեսնել վարչութեան շինարարական բաժանմունքում ամեն օր՝ առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2-ը։ (2—1)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՎԱՐԿԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սոյն յունվարի 15-ից սկսած տարեկան

ՎՃԱՐՈՒՄ Է

Ընթացիկ հաշուով հասարակ	3%
» » պայմանաւոր	3½%
Թրամական աւանդների ցպահանջ	3%
» » 6 ամիս ժամանակով	4%
» » 1 տարով և աւելի	5%

ՎԵՐՑՆՈՒՄ Է

Առևտրական մուրհակների վրայ մինչև 6 ամիս 7%

Սօլօ վեքսիլների վրայ, ապահովուած

ա) Ապրանքներով 7%
բ) Անշարժ կալուածքներով 7½%

% Թղթերի գրաւականով

ա) Պետական բանկում ընդունուող 6%
բ) » » չընդունուող 7%
Ապրանքների գրաւականով 7%
Փոխատուութիւններ ցպահանջ (on coll) 6%

Մասնաւոր ընթացիկ հաշիւներով

ա) Ապահովուած % Թղթերով 6½%
բ) » մուրհակներով 7½
Ձեղջի ժամանակը հատած արժեթղթերի և կտրոնների 7%
Ճանձնարարականներ ½₆ ից մինչև 2%

(3—2)

ՖՕՆՕԳՐԱՖ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆոնօգրաֆիստ ՃԳՆԱՒՈՐԵՆՆԸ, որ ինչ ինչ գործերով ուղեորուել է Բերլին, Փարիզ, Լօնդօն և Ամստերդամ, պատեհութիւններից օգտուելով՝ բերած է իւր հետ ֆոնօգրաֆի միջոցով՝ բարձրաստիճան պետական անձանց՝ ԳԼԱԴՍՏՕՆԻ, ՍՕԼՍԲԻՒՐԻ, ԿԱՐՆՕՑԻ և ՓՕՐԻ ճառախօսութիւնները, նմանապէս Եւրոպայի ամենահռչակաւոր երգիչների ձայները, որոնք երգում են «Տրուբադուր», «Փաուստ», «Կաւալերիա Ռուստիկանա», «Կարմէն» և այլ յայտնի օպերաներ։

ԱՃՄԱԽՕՐԴՆԵՐԸ ՄԵԾ ԳՈՀՈՒԹԻՒՆ ԿԸՍՏՏՆՈՒ

■ *Ֆոնօգրաֆը գանվում է Ադնուակ. բար. վերևի յարկում, Թատրոնին կից։* ■

(20—9)

„ՀՆՈՒԹԻՒՆԲ ԱԿՆԱՅ“ *գիրքը* հեղինակէն

Յ. Ճանիկեանէն գնել ուզողները պէտք է դիմեն Գօլովինսկի պրօսպէկտ Ռևյտերի տուն № 11, լրագրավաճառ պ. Մանուկի խանութը։

Լոյս տեսաւ Բաֆֆիի

„ԽԱՉԱԳՕՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ“

Ի, II, III եւ VI ՄԱՍԵՐԸ ՄԻ ԳՐՔԻ ՄԷՋ ԱՄՓՈՓՈՒԱԾ

Ե. ՏՊԱՍԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆՆ Է 2 Ռ.

	Ռ. Կ.
1) Ջահրումար, վէպ	2 —
3) Խամսայի մելիքութիւնները, բ. տիպ	1 75
ձանապարհածախսով	2 —
4) Տաճկահայք	—40

Նոյնպէս և Բաֆֆիի միւս աշխատութիւններից ցանկացողները պէտք է դիմեն՝ Тифлисъ, Аннѣ Раффи. (3—3)

Дозволено цензурою Тифлисъ, 15-го Января 1896 года. Տպարան Մնացականի Մարտիրոսեանցի և Ընկ. Типографія М. Мартиросянца и К°. На Михайловской ул. № 81.